

מוטאי, מצגר, גרבאוי עו"ד - מחלקת תעבורה

עבירות הסחות הדעת וגבול האחריות של קצין הבטיחות בתעבורה

מאת:

עו"ד גל מוטאי

עו"ד גל מוטאי, מחבר הספר "משפט בתעבורה", בוגר תואר B.A במדעי המדינה בהצטיינות; בוגר תואר LL.B במשפטים; בוגר תואר LL.M במשפטים, עם התמחות במשפט הפלילי. בוגר הכשרות מקצועיות בתחום התעבורה במשטרת ישראל.

פרש ממשטרת ישראל לאחר עשרים שנות שירות, מילא תפקידים בתחום התעבורה (ביניהם כאחת-עשרה שנות הדרכה בתחום התעבורה במרכז ללימודי המשטרה), מאז פרישתו בשנת 2011 ממשטרת ישראל משמש כסנגור בתחום התעבורה וכמרצה בחברות גדולות, בלשכת עורכי הדין ובמכללות למקצועות התעבורה.

שותף ומייסד חברת עורכי דין מוטאי, מצגר, גרבאוי.

עו"ד גל מוטאי – מייצג ומרצה בדיני תעבורה | טלפון: 050-2266882

מאושר ע"י שמעון סודאי – יו"ר איגוד קציני הבטיחות בתעבורה

מבוא

מאמר זה מתמקד באחריות של קציני הבטיחות בתעבורה ביחס לעבירות הסחות הדעת.

מטרות המאמר הן להנגיש את המידע המשפטי בשפה פשוטה וברורה ללא ניתוחים משפטיים מעמיקים ומסובכים, ולהציג את סעיפי החוק אשר בכוחם להטיל אחריות על קצין הבטיחות בתעבורה. בסוף כל פרק ריכוז המלצות לביצוע הפעולות על ידי קצין בטיחות, כדי לצמצם ולמנוע סכנות אפשריות לקצין הבטיחות בתעבורה.

המאמר אמנם ממוקד באחריות קצין הבטיחות ביחס לעבירות הסחת הדעת אולם ראוי לציין כי מדובר בפרשנות נרחבת של עבירות הסחות הדעת וייתכן שיהיו אי הסכמות בדבר הגדרת העבירה כעבירת הסחת הדעת. למרות האמור לעיל עדיין אין זה משנה את המהות, ועדיין העבירה תהיה אותה העבירה והאחריות של קצין הבטיחות היא אותה האחריות, גם אם מישהו סבור כי העבירה המדוברת לא נכללת בקטגוריה של עבירות הסחת הדעת.

לאור האמור לעיל חשוב להתייחס לעבירות ללא קשר לקטגוריה שהן שייכות ולשים לב היכן האחריות של קצין הבטיחות, כיצד ניתן למנוע עבירות אלו וכיצד ניתן למנוע סיבוכים מיותרים שיכולים להשליך עליכם בשני היבטים:

1. ההיבט המנהלי מול משרד התחבורה ורישיונכם כקציני בטיחות בתעבורה.
2. ההיבט הפלילי מול המשטרה והפרקליטות, אשר ביכולתם להגיש כנגדכם כתבי אישום פליליים ולסכן אתכם בעונשי קנס ומאסר בפועל.

**האמור במאמר זה אינו מהווה ייעוץ משפטי ואינו תחליף לייעוץ משפטי פרטני.
כל הנוקט פעולה או נמנע מנקיטת פעולה לאור האמור לעיל עושה זאת על דעת עצמו
ועל אחריותו הבלעדית.**

הסעיפים המרכזיים מהם ניתן ללמוד על מקורות האחריות של קצין הבטיחות

כאשר דנים בעבירות הסחות הדעת לרוב סבורים כי מדובר בעבירות הקשורות בטלפון הנייד, אולם חשוב לזכור כי עבירות הסחות הדעת הן עבירות רבות ומגוונות ובגין חלק מהן ניתן לקבל ענישה מחמירה עד כדי פסילות ומאסר לתקופות ארוכות מאוד.

השאלה היא האם ניתן להטיל אחריות בגין עבירות אלו על קצין בטיחות בתעבורה? התשובה לכך חיובית. על מנת להבין כיצד ייתכן הדבר, נציג סקירה כללית על עבירות הסחות הדעת ונפנה למקורות החקיקה שמאפשרים הטלת אחריות על קצין הבטיחות בתעבורה.

ראשית צריך לזכור כי קצין בטיחות בתעבורה "משמש כזרוע מנהלית של מדינת ישראל, ומבלי שהמדינה לוקחת עליה אחריות, מטילה עליה חובות בחקיקה במטרה להגביר את הבטיחות בדרכים ולמנוע תאונות".

במילים אחרות, קצין בטיחות הוא מעין "שוטר" מטעם המדינה אשר פועל על פי חוק בתוך מפעל או חברה, במטרה לאכוף את החוק על בעל המפעל ונהגי הרכב, לוודא כי כלי הרכב נמצאים כל העת במצב תקין, וכי הנהגים נמצאים במצב בריאותי תקין ונוהגים בכלי הרכב על פי חוק.

התקנה הראשונה שממנה ניתן ללמוד על מקורות האחריות של קצין הבטיחות בתעבורה היא תקנה 585 לתקנות התעבורה אשר נדון בה במהלך מאמר זה באופן נרחב, כולל דיון בתיקונים שנכנסו בשנת 2019 אשר יש להם השלכות מרחיקות לכת על גבול האחריות שלכם כקציני בטיחות בתעבורה.

הסעיף השני שממנו ניתן ללמוד על גבול האחריות של קצין הבטיחות הוא סעיף 1 לפקודת התעבורה, אשר מפרשנותו הסבירה ניתן להבין כי קצין בטיחות בתעבורה יכול להיחשב לבעל רכב בתנאים הקבועים בחוק.

מסקירת פסקי הדין הרלוונטיים לנושא לא מצאתי אמירה משפטית אשר דנה בנושא זה וזאת מכיוון שלא נטענו טענות אלו על ידי התביעה בבתי המשפט. סביר להניח שאם בבית המשפט תהיה טענה שקצין בטיחות בתעבורה נחשב לבעל הרכב לצורך הטלת האחריות, בית המשפט יקבע שאכן כך הם פני הדברים וזאת מהנימוקים הקצרים שאציג כאן:

מיהו בעל רכב על פי חוק?

סעיף 1 לפקודת התעבורה קובע כי "בעל רכב" הוא אחד מאלה:

- (1) הבעל הרשום ברישיון רכב.
- (2) (לא רלוונטי)
- (3) לעניין רכב הרשום על שם חבר בני אדם – מנהל פעיל, שותף או עובד מנהלי בכיר בחברה, האחראים לאותו רכב.

הסבר ופרשנות (בקצרה):

חשוב להבין כי בנוסף לכל מי שרשום בפועל ברישיון הרכב כבעל הרכב, במקרה של חברה או מפעל (סעיף 1(3) לפקודת התעבורה), גם מנהל פעיל או עובד מנהלי בכיר בחברה שאחראי על כלי הרכב, **ייחשב לבעל הרכב.**

במילים אחרות, קצין בטיחות בתעבורה יכול על פי חוק להיחשב כבעל הרכב לצורך הטלת אחריות בכל מקום שבו קיימת אחריות על בעל הרכב.

קצין בטיחות בתעבורה הוא ממונה לפי חוק על כלי הרכב מכוח תקנה 585 לת"ת וייחשב כבעל שליטה אפקטיבית על כל כלי הרכב הקיימים במפעל.

כעת נתחיל את הדיון בסוגיית עבירות הסחות הדעת וגבול האחריות של קצין הבטיחות בתעבורה.

חשוב להבין שגם אם פרשנות כזו **לא תתקבל בבית המשפט** (אני סבור שהסיכויים לכך הם נמוכים), עדיין תקנה 585 לת"ת לאחר התיקונים של שנת 2019 מטילה אחריות עצומה על קצין הבטיחות **וגבול האחריות של קצין הבטיחות לא ישתנה באופן משמעותי.**

הגדרת עבירות הסחות הדעת בנהיגה

"**הסחת דעת**" היא כל פעילות יזומה או לא יזומה או מצב בריאותי פיזי או נפשי שמפריע או מונע מנהג להיות מרוכז בנהיגה (מדובר בפרשנות – ההגדרה אינה קבועה בחוק).

כאמור, הסחת הדעת משתרעת על מגוון רחב של פעילויות או מצבים פיזיים או נפשיים אשר יכולים להפריע או למנוע מנהג להיות מרוכז בנהיגה כנדרש על פי חוק. דוגמאות:

- שימוש בטלפון נייד.
- עיסוק בתוכנת ניווט.
- כתיבת הודעות.
- עיון בחומר קריאה או מפות.
- עישון.
- אכילה או שתייה.
- איפור/גילוח.
- סריקת ערוצים ברדיו.
- שיחה עם נוסע או בטלפון נייד.
- גלישה באינטרנט, פייסבוק.
- עייפות.
- שכרות.
- סמים ותרופות.

השאלה המרכזית היא – כיצד ניתן להטיל אחריות בגין עבירות אלו על קצין בטיחות כאשר הן מבוצעות על ידי נהג בלבד ולרוב בלי ידיעתו של קצין הבטיחות?
התשובה לכך מצויה בסעיפי החוק ובתקנות אשר נציג במאמר זה.

להלן העבירות שבגינן ניתן להטיל אחריות על קצין הבטיחות

שימוש בטלפון נייד - עיסוק בתוכנת ניווט - כתיבת הודעות - עיון בחומר קריאה או מפות - עישון - אכילה או שתייה - איפור- גילוח - סריקת ערוצים ברדיו - שיחה עם נוסע או בטלפון נייד - גלישה באינטרנט/פייסבוק - נהיגה בחוסר זהירות - נהיגה בקלות ראש.

בדרך כלל, כאשר עבירות אלו מבוצעות על ידי נהג והוא נתפס, הוא צפוי לקבל דוח משוטר בגין העבירה ובכך מסתיים המקרה. אולם הבעיה יכולה להתעורר ולהגיע עד כדי בדיקה של קצין הבטיחות כאשר אחת מעבירות אלו גרמה לתאונה קשה או קטלנית. כיצד?

מקור האחריות של קצין הבטיחות

תקנה 585(א)(1) לתקנות התעבורה מחייבת את קצין הבטיחות בתעבורה – לפקח על כך שהנהגים המועסקים על ידי המפעל או הנוהגים ברכבו ימלאו אחר הוראות פקודת התעבורה והתקנות על פיה (להלן – דיני התעבורה);

תקנה 585(א)(5) לתקנות התעבורה מחייבת את קצין בטיחות בתעבורה לוודא קיום הדרכות – "להדריך את הנהגים כאמור בפסקה (1) בענייני נהיגה, טעינה, פריקה, טיפול ברכב ודיני תעבורה";

תקנה 585(א)(12) לתקנות התעבורה מחייבת באופן פרטני לוודא קיום הדרכות כאמור לפי תקנה 587ב(ח).

תקנה 587ב(ח): בעל המפעל יכין אחת לשנה תכנית הדרכות מקצועיות שנתית לנהגים במפעל, לפי רשימת נושאים והכול כפי שקבעה לו הרשות ובדרך שאישרה לו; **התכנית תכלול הדרכות מקצועיות: לאדם שעיקר עיסוקו במפעל הוא נהיגה או שעיסוקו במפעל מחייב נהיגה במשך רוב שעות העבודה שלו – פעמיים בשנה לפחות, שאחת מהן תתקיים לקראת החורף ואחת מהן תתקיים לקראת הקיץ, ולנהג שאינו כאמור – אחת לשנה לפחות; <= (מי שנוהג ברכב של המפעל) משך כל הדרכה לא יפחת משלוש שעות והיא תתועד בתיק הדרכות ובתיק הנהג.**

הסבר ופרשנות:

על פי **תקנה 585(א)(1) לתקנות התעבורה**, על קצין הבטיחות בתעבורה לפקח על כך שנהגים במפעל ינהגו לפי הכללים הקבועים בפקודה ובתקנות. לאור העובדה שלצורך מילוי הוראת תקנה זו, קצין הבטיחות לא יכול להיצמד לכל נהג במפעל ולוודא שהוא נוהג לפי חוק, ניתנו כלים סבירים שאם קצין הבטיחות ישתמש בהם, חזקה היא כי הוא מילא אחר חובתו כקצין בטיחות.

אחד הכלים הוא קיום הדרכות לפי התקנות שהוצגו כאן:

1. לאדם שעיקר עיסוקו במפעל הוא נהיגה או שעיסוקו במפעל מחייב נהיגה במשך רוב שעות העבודה שלו: פעמיים בשנה, פעם אחת לקראת החורף ופעם אחת לקראת הקיץ.
 2. לנהג שאינו כאמור: אחת לשנה.
- << משך כל הדרכה לא פחות משלוש שעות.

המלצות:

במקרים של העבירות שלעיל השאלה שיכולה להתעורר היא האם התקיימו הדרכות לנהגים על פי חוק בכמות ובמידה הנדרשת. לפיכך:

1. חשוב מאוד להקפיד על הדרכות כנדרש על פי התקנות.
2. לקבל אישור המרצה על הנושאים שהועברו, מועד, מקום, משך ושעת ההרצאה. לשמור בתיקייה מתאימה.
3. פעם בשלושה חודשים – באמצעות מייל או הודעה או דפי-הסבר – להבהיר לכל הנהגים את חשיבות השמירה על חוקי התנועה ולהימנע מכל הסחת דעת בנהיגה.

להלן עבירות של שימוש בסמים, תרופות, מצב בריאותי לא תקין

קיים קשר הגיוני בין שימוש בסמים (קנביס רפואי) ותרופות לבין מצב בריאותי לא תקין. נהג אשר נוהג במצב בריאותי לא תקין, תחת תרופות או שימוש בסמים, ייתכן מאוד שהוא נוהג בהסחת דעת, זאת משום שסמים ותרופות משפיעים על עירנות הנהג ומונעים ממנו להיות מרוכז בכביש. מצב בריאותי לא תקין של נהג בעת נהיגה יכול לגרום להסחת דעת עקב כך שיכול להוביל אדם לשימוש בתרופות או בסמים, או לגרום להגבלה פיזית או כאבים. מצבים אלה הם מסוכנים והמחוקק אוסר על נהיגה במצבים אלה בתקנה 26 לתקנות התעבורה.

מקור האחריות של קצין בטיחות

תקנה 26 לת"ת אדם שמתקיים בו אחד מאלה לא ינהג רכב:

- (1) הוא שרוי במצב העלול לסכן עוברי דרך;
- (2) הוא נתון תחת השפעת סמים משכרים או משקאות משכרים;
- (3) הוא אינו מסוגל לנהוג ברכב בביטחון סביר מחמת מצב נפשו או מחמת חולשה או ליקוי גופני;
- (4) הוא במצב השולל ממנו את השליטה ברכב או את ראיית הדרך והתנועה בה.

תקנה 585(א)(4) לת"ת לפקח על כך שמצב בריאותם של הנהגים כאמור בפסקה (1) יהיה תואם את דרישות דיני התעבורה;

- מצב בריאותי תקין של נהגים בכלי רכב של המפעל.
- מצב בריאות תקין של נהגים בכלי רכב שמופעלים על ידי המפעל.

תקנה 585(א)(11): לקיים פגישות אישיות עם אדם שעיקר עיסוקו במפעל הוא נהיגה או שעיסוקו במפעל מחייב נהיגה במשך רוב שעות העבודה שלו אחת לשלושה חודשים ולתעד את תוכן בכתב;

סעיף 17(ב) לחוק הפרשנות: הסמכה לעשות דבר או לכפות עשייתו – משמעה גם מתן סמכויות עזר הדרושות לכך במידה המתקבלת על הדעת.

הסבר ופרשנות:

לפי תקנה 585(א)(4) לת"ת על קצין הבטיחות לוודא כי נהג המשתמש או עובד עם כלי רכב של המפעל נמצא במצב בריאותי תקין ואין בנהיגתו סיכון כלפי משתמשי הדרך.

לכאורה ניתן להניח שאם הנהג מחזיק ברישיון נהיגה אז סביר להניח כי מצבו הבריאותי תקין משום שמצבו הבריאותי נבדק על ידי משרד הרישוי בעת קבלת רישיון הנהיגה. אולם הנחה זו היא שגויה משום שמצבו הבריאותי של אדם יכול להשתנות בכל רגע וייתכן מאוד שמצבו הרפואי של נהג השתנה והוא לא העביר דיווח לגורמים המתאימים כגון משרד הרישוי או המכון הרפואי לבטיחות בדרכים ואף ייתכן שהרופא המטפל לא מילא את חובתו לפי דין ולא העביר דיווח לגורמים כאמור.

חשוב להבהיר: אדם שנוהג במצב בריאותי לא תקין, ייתכן מאוד כי בעת נהיגה יהיה תחת השפעת סמים, תרופות או הסחת דעת אחרת. נהג במצב בריאותי לא תקין נוהג בהסחת דעת.

תקנה 585(א)(11) לת"ת מחייבת את קצין הבטיחות לקיים שיחות אישיות עם נהגים פעם בשלושה חודשים, בין היתר מטרת השיחה לבחון ולהבין האם היו שינויים במצב הבריאותי והאם היו לו תקריות עם מערכת אכיפת החוק. אם עולים חשדות כלשהם בקשר לנהג, סעיף 17(ב) לחוק הפרשנות מאפשר לקצין הבטיחות לעשות את הנדרש כדי לברר את מצבו של הנהג ברמה המתקבלת על הדעת, כלומר לדרוש ממנו להציג מסמכים או להפנות אותו למשרד הרישוי או למכון הרפואי במטרה לבחון את כשירותו להמשך הנהיגה או להחזקת רישיון נהיגה.

מר שמעון סודאי יו"ר איגוד קציני הבטיחות סבור כי הפתרון במקרה זה "מגובה בנוהל של משרד התחבורה, כל נהג חייב לחתום על הצהרת בריאות כל חמש שנים, יש תחומים כגון משאיות ואוטובוסים שיכולים לבקש כל שנתיים כולל רופא תעסוקתי המאשר כשירות לנהיגה. בנוסף כל נהג חותם על כרטיס נהג והצהרה על בריאותו בה הוא מתחייב להודיע על כל בעיה בבריאותו ו/או ביחס למצב הרישיון שלו".

אני סבור כי מדובר בפתרון ראוי אולם למרות האמור לעיל, כדי להיות בטוחים שלא פספסתם נהג שמצבו הבריאותי השתנה, אני ממליץ בנוסף:

המלצות:

- **כפי שהובהר לי על יו"ר איגוד קציני הבטיחות, תקנה 585(א)(11) לת"ת מיושמת רק לגבי נהגי משאיות ואוטובוסים, ולמרות האמור לעיל אני ממליץ ליישם אותה לגבי כל נהג שעיקר עיסוקו במפעל הוא נהיגה.**

קצין הבטיחות בתעבורה מהווה גורם נוסף אשר מטרתו לוודא כי נהג נמצא במצב בריאותי תקין, ולצורך כך ניתנו לו הכלים הבאים:

1. בעת קבלת הנהג לעבודה לדרוש ממנו להציג דוח מצב רפואי המשקף את מצבו הבריאותי העדכני. הבסיס החוקי המאפשר לדרוש מסמך כזה הוא כאמור סעיף 17(ב) לחוק הפרשנות.
2. בכל פעם שאתם פוגשים נהגים לשיחות האישיות, תנסו לברר עם הנהג את מצבו הבריאותי (פיזי, נפשי); מצב המשפחתי (משבר זוגי או כלכלי); מצב רישיון הנהיגה – באם קיבל דוחות מהמשטרה בשלושת החודשים האחרונים או באם נפסל על ידי בית המשפט או קצין משטרה או משרד הרישוי.

כאשר מתעוררת בעיה או חשד כי קיימת בעיה, עליכם להתייעץ עם עורך דין מומחה או/ו בעל המפעל כדי לתת פתרונות מתאימים, לוודא כי אין סיכון בהמשך נהיגתו של הנהג ואם קיים סיכון, להפסיק את נהיגתו באופן מיידי.

כמו כן מומלץ לערוך טופס מובנה עם שאלות מתאימות, לתעד את התשובות ולשמור בתיקיה של הנהג.

להלן עבירות על תקנה 168 לת"ת (שעות עבודה ומנוחה) – נהיגה בזמן עייפות תקנה 26 לת"ת

נהיגה בזמן עייפות או עבירה על תקנה 168 לת"ת הן עבירות שיש ביניהן קשר הגיוני וסביר להניח שנהג שלא עומד בזמני המנוחות לפי תקנה 168 לת"ת הוא גם נוהג בעייפות ועל כן הוא נמצא במצב של הסחת דעת.

ההשלכות שנובעות מהפרת הוראת תקנה 168 לת"ת באופן כללי הן גם על הנהג שיקבל הזמנה לדין וצפוי לתקופת פסילה ארוכה וגם השבתת הרכב למשך 30 ימים, אולם במקרים של תאונות דרכים קשות או קטלניות, ההשלכות יכולות להגיע עד העמדה לדין גם של קצין בטיחות בתעבורה. לצורך כך אציין את סעיפי החוק המאפשרים העמדה לדין של קצין הבטיחות:

חובת פיקוח של בעל רכב - קצין בטיחות בתעבורה

סעיף 68א לפקודת התעבורה

(א) בעל רכב או מי שהשליטה על הרכב בידו, חייב לפקח ולעשות כל שניתן כדי למנוע ביצוע עבירה המנויה בתוספת השמינית בידי אדם הנוהג ברכב ברשותו והמבצע בעבורו עבודה או שירות; בעל רכב המפר הוראת סעיף זה, דינו – קנס כאמור בסעיף 61(א)(3) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (קנס 75,300 ₪).

עבירות שמצוינות בתוספת השמינית לפקודה:

1. עבירה לפי תקנה 85(א)(5) לתקנות לעניין הובלת מטען ברכב מסחרי;
 2. עבירה לפי תקנה 168 לתקנות; (שעות עבודה ומנוחה) (לעניין הסחות דעת).
 3. עבירה לפי תקנה 308(ד) לתקנות לעניין רכב מסחרי, רכב עבודה ורכב ציבורי, ובלבד שהעתק מהודעת איסור השימוש יישלח גם לבעל הרכב, אם לא נמסר לו במעמד מסירת הודעת איסור השימוש.
 4. נהיגה ברכב שניתן עליו צו איסור שימוש (שלא לשם תיקונו).
- חשוב לזכור: אמנם אנחנו דנים בעבירות הסחות הדעת אולם יש לכם אחריות ישירה לשאר העבירות המצוינות כאן בתוספת.

הפרת חובת פיקוח של בעל רכב – קצין בטיחות בתעבורה

סעיף 68א לפקודת התעבורה

(ב) נעברה עבירה המנויה בתוספת השמינית בידי אדם כאמור בסעיף קטן (א), חזקה כי בעל הרכב הפר את חובתו לפי הסעיף הקטן האמור, אלא אם כן הוכיח כי עשה כל שניתן כדי למלא את חובתו.

בנוסף לכל האמור לעיל גם תקנה 168(ב) לת"ת מטילה אחריות על בעל הרכב – קצין בטיחות בתעבורה על כך שנהג מבצע עבירה בניגוד לתקנה. להלן התקנה:

תקנה 168 לת"ת

(א) הנוהג רכב ציבורי, אוטובוס פרטי או רכב מסחרי שמשקלו הכולל המותר עולה על 6000 ק"ג, והנוהג רכב מנועי מסוג אחר המסיע או המורשה על פי רישיון או היתר להסיע אחד עשר אנשים או יותר בנוסף על הנהג –

(ב) מי שבידו השליטה על רכב מנועי מהסוגים המפורטים בתקנת משנה (א) או על הנוהג רכב מנועי כאמור, לא יניח לנוהג לנהוג אלא בהתאם להוראות תקנה זו.

(ג) בתקנה זו, "נהיגה" – נהיגה בפועל, עבודה אחרת הקשורה ברכב מנועי או בטיפול במטען המובל עליו ובטעינתו, סידורו או פריקתו של מטען כאמור או טיפול בנוסעים המוסעים ברכב, לרבות ההפסקות לפי פסקאות (3) ו-(4) לתקנת משנה (א), והמתנה או הפסקה הכרוכה בפעולות האמורות במישרין או בעקיפין.

(ד) הוראות תקנה זו לא יחולו על הנוהג רכב של צה"ל שלגביו חלות הגבלות של שעות נהיגה כפי שנקבעו בפקודות הצבא.

תקנה 585 (א) תפקידי קצין בטיחות:

(1) לפקח על כך שהנהגים המועסקים על ידי המפעל או הנוהגים ברכבו ימלאו אחר הוראות פקודת התעבורה והתקנות על פיה (להלן – דיני התעבורה);

כפי שניתן לראות, המחוקק מטיל אחריות על קצין הבטיחות (בעל רכב) במקרה של עבירה על תקנה 168 לת"ת (שעות עבודה ומנוחה). כאמור במקרים אלה ההשלכה הישירה על בעל הרכב היא השבתת הרכב למשך 30 ימים אולם כאשר העבירה גרמה לתאונת דרכים קשה או קטלנית, תיבדק התנהלותו של קצין הבטיחות והאם היה יכול למנוע את המקרה.

להלן עבירות של נהיגה בשכרות – סמים

ברור כי נהג שנוהג בשכרות או תחת השפעת סמים או אלכוהול נוהג בהסחת דעת, וחשוב לזכור כי במקרים אלה הענישה היא מחמירה מאוד וההשלכות יכולות להגיע עד לקצין הבטיחות בתעבורה או לבעלי הרכב. לצורך הבהרת הסוגיה ראשית אבהיר מיהו נהג שיכור וכיצד נהיגה בשכרות של נהג בחברה יכולה להשליך אחריות על קצין הבטיחות בתעבורה או על בעל המפעל.

מיהו נהג שיכור:

- (1) אדם שנמצא בגופו כל כמות של סם מסוכן.
- (2) אדם ששותה משקה אלכוהולי בעת נהיגה.
- (3) אדם שנמצא בגופו אלכוהול מעל הכמות המותרת בחוק.

הכמויות:

- (1) 240 מיקרוגרם אלכוהול בליטר אוויר נשוף.
- (2) 50 מיליגרם אלכוהול במאה מיליליטר דם.

אוכלוסייה מיוחדת – החמרה בשנים האחרונות:

אחד המנויים שלהלן, שלפי דגימת נשיפה בגופו מצוי אלכוהול בריכוז העולה על 50 מיקרוגרם אלכוהול בליטר אוויר נשוף, או לפי דגימת דם – בריכוז העולה על 10 מיליגרם אלכוהול ב-100 מיליליטר דם:

- (א) נהג חדש;
- (ב) נהג שטרם מלאו לו 24 שנים;
- (ג) נהג בעת נהיגה ברכב מסחרי או ברכב עבודה שמשקלם הכולל המותר לפי רישיון הרכב עולה על 3,500 קילוגרם;
- (ד) נהג בעת נהיגה ברכב ציבורי;

תקנה 169ב לת"ת

- (א) לא ינהג אדם רכב בדרך או במקום ציבורי ולא יניעו אם הוא שיכור.
- (ב) בעל רכב או הממונה עליו לא ירשה לשיכור לנהוג בו.
- (ג) לעניין סעיפים 62(3) או 64 לפקודה ופרק זה יראו אדם שיכור אם הוא נתון תחת השפעה של סמים משכרים או מסוכנים או אם ריכוז האלכוהול אצלו עולה על המידה הקבועה.

הסבר ופרשנות:

המחוקק אוסר על נהיגה בזמן שכרות (אלכוהול וסמים) וכדי להקטין את הסיכוי לנהיגה בשכרות אוסר גם על בעל הרכב לאפשר לאדם לנהוג בשכרות. בשגרה, ההשלכה על בעל הרכב היא השבתת הרכב למשך 30 ימים, אולם הבעיה יכולה להחמיר כאשר העבירה גרמה לתאונה קשה או קטלנית – במקרים אלה הבדיקה היא – האם היה ביכולתו של קצין הבטיחות לדעת או למנוע את ביצוע העבירה.

למשל, אם יתברר כי הנהג נהג תחת השפעת סמים, והיה ביכולתו של קצין הבטיחות לגלות כי ייתכן שהנהג נמצא תחת השפעת סמים מסוכנים או תרופות, בעת השיחות האישיות שהוא אמור לקיים עם הנהגים אחת לשלושה חודשים או בבדיקת מסמכים הרפואיים, ייתכן מאוד שיהיו לכך השלכות חמורות על קצין הבטיחות בתעבורה הן בהעמדה לדין פלילי והן מול משרד התחבורה.

המלצות:

1. לקיים הדרכות בכמויות ובתדירות הנדרשת על פי חוק.
2. לקיים ראיונות ושיחות אישיות עם נהגים כנדרש על פי חוק, לשלב שאלות הקשורות במצב הבריאותי, הכלכלי והמשפחתי, הרגלי שימוש באלכוהול או סמים; לתעד ולשמור את הממצאים והפעולות שביצעתם.
3. להכין טופס הצהרה שבו נהג חותם ומאשר כי אסור לו לעבור כל עבירה ולנהוג ברכב כאשר הוא נמצא תחת השפעת סמים או אלכוהול. ממליץ לחדש את החתימה אחת לשנה.

להלן עבירות של נהיגה ללא רישיון נהיגה – נהיגה בזמן פסילה, הסחות דעת?

אדם שנוהג ברכב בעת שהוא פסול נהיגה או ללא רישיון נהיגה ניתן לקבוע כי הוא נוהג בהסחת דעת, משום שבעת נהיגה קיים חשש ממפגש עם המשטרה והוא יעשה הכול כדי להימנע מהמפגש. כמו כן, מכיוון שאדם ללא רישיון נהיגה אינו מכיר את מערכות הרכב ואינו מיומן בהפעלתן, ייתכן שגם יהיה עסוק בניסיון לתפעל מערכות הרכב במקום להיות מרוכז בנהיגה ובכך יסכן את משתמשי הדרך.

רציונל זה מתקיים גם במקרה של נהיגה של אדם ברכב שרישיון הנהיגה שלו אינו מתאים לסוג הרכב שבו הוא נוהג.

המחוקק אוסר נהיגה במצבים כאלה וכדי להקטין סיכויים לביצוע עבירות אלו גם אוסר על בעל הרכב (קצין בטיחות) לאפשר לאדם לנהוג בנסיבות אלו.

בעת נבחן את סעיפי החוק שבאמצעותם ניתן להטיל אחריות על קצין הבטיחות:

איסור לנהוג בלי רישיון נהיגה

סעיף 10 לפקודת התעבורה

(א) לא ינהג אדם רכב מנועי אלא אם הוא בעל רישיון נהיגה תקף לרכב מאותו סוג, שניתן על פי פקודה זו, ולא ינהג אדם אלא בהתאם לתנאי הרישיון זולת אם פוטר מחובת רישיון נהיגה ובמידה שפוטר.

(ב) בעל רכב ומי שהשליטה על הרכב בידו לא ירשה לנהוג ברכב למי שאינו רשאי לפי סעיף קטן (א) לנהוג בו, ובלבד שלא יהיה בעל רכב או מי שהשליטה על הרכב בידו, אחראי בעד נהיגתו על ידי אדם שאינו רשאי לנהוג בו, אם הוכיח שנקט בכל האמצעים הסבירים כדי שאותו אדם לא יוכל לנהוג ברכב.

איסור נהיגה בפסילה

סעיף 67 לפקודת התעבורה

מי שהודע לו שנפסל מקבל או מהחזיק רישיון נהיגה, וכל עוד הפסילה בתקפה הוא נוהג ברכב שנהיגתו אסורה בלי רישיון לפי פקודה זו, או מי שנוהג בניגוד לתנאים שנוספו ברישיונו כל עוד הם בתקפם, או מי שהודע לו כי נפסל מהחזיק ברישיון רכב וכל עוד הפסילה בתקפה הוא משתמש באותו רכב או מרשה להשתמש בו, או מי שנהג או הרשה לאחר לנהוג ברכב בניגוד להודעת איסור שימוש או צו איסור שימוש, דינו – מאסר שלוש שנים או קנס מאה אלף לירות, או שני הענשים כאחד.

תקנה 585(א)(9) (תפקידי קצין הבטיחות בתעבורה – תיקון 2019)

בלי לגרוע מתקנה 585א, לפקח על כך שרישיון הנהיגה של הנוהג ברכב של המפעל בתוקף ומתאים לסוג הרכב שבו הוא נוהג כלהלן:

(א) לגבי נוהג המועסק בתפקיד נהג – **בכל תקופת העסקתו**;

(ב) לגבי נוהג אחר מהאמור בפרט (א) – עם קבלת הרכב לידי ראשונה;

הסבר ופרשנות:

בשלושת המקרים ניתן לראות כי המחוקק אוסר באופן מפורש על בעל רכב (קצין בטיחות בתעבורה) לאפשר לאדם לנהוג בעת פסילה או כאשר לנהג אין רישיון נהיגה כלל או על סוג הרכב שבו הוא נהג.

בדרך כלל ההשלכות של עבירות אלו על בעל הרכב הן השבתת הרכב למשך 30 ימים אולם גם כאן הבעיה יכולה להחמיר כאשר העבירה גרמה לתאונה קשה או קטלנית. במקרים אלה הבדיקה תהיה האם קצין הבטיחות היה יכול לדעת ולמנוע את העבירה.

גם במקרה זה ניתנו הכלים המתאימים לקצין הבטיחות כדי למנוע עבירות מסוג זה. לאחרונה אושרה תקנה חדשה (תיקון 585 לת"ת) אשר מאפשרת גישה לנתוני נהגים (מידע תעבורתי) וקבלת מידע עדכני לגבי רישיון הנהג.

המלצות:

1. לקיים הדרכות בכמויות ובתדירות הנדרשת על פי חוק.
2. לבצע את הבדיקות הנדרשות של רישיון הנהיגה על פי חוק בעת קבלת הנהג.
3. לקיים ראיונות ושיחות אישיות עם נהגים כנדרש על פי חוק, לשלב שאלות הקשורות ברישיון הנהיגה ומפגשים הרשויות החוק, לתעד ולשמור את הממצאים והפעולות שביצעתם.
4. להכין טופס הצהרה שבו נהג חותם ומאשר כי אסור לו לעבור כל עבירה ולנהוג ברכב ללא רישיון נהיגה או ללא רישיון נהיגה מתאים או בעת פסילה. ממליץ לחדש חתימה פעם בשנה.

מקורות אחריות נוספים של קצין בטיחות בתעבורה

תקנה 309(א) לת"ת

בעליו של רכב, קצין בטיחות או מי שהשליטה על הרכב בידו, לא ישתמש ברכב ולא ירשה לאחר להשתמש בו, אם נגרם בו נזק למערכת ההיגוי, לבלמים, לשלדה, לקורת האורך, לקורת הרוחב, לחלקי המרכב שמעבר לקו ציר הגלגלים הקדמיים והאחוריים, למסגרת גג המרכב, לרצפת המרכב בתא הנוסעים או למערכת המתלים הקדמיים והאחוריים או נזק שגרם לפתיחת כריות אוויר, אלא לאחר שהרכב תוקן במפעל וניתנה עליו תעודת בדיקה בידי מנהל מקצועי של מפעל בודק הערוכה לפי טופס 1 שבתוספת השלוש עשרה (להלן – תעודת בדיקה).

סעיף 2 (א) לפקודת התעבורה

לא ינהג אדם רכב ולא ירשה לאחר לנהוג רכב שברשותו, אלא אם נרשם הרכב בהתאם להוראות פקודה זו ויש עליו רישיון רכב תקף שניתן לפי הפקודה; ובלבד שלא יהיה בעל רכב אחראי לפי סעיף זה על נהיגת רכבו על ידי אדם אחר, אם הוכיח שנקט כל האמצעים הסבירים כדי שאותו אדם לא יוכל לנהוג ברכב.

תפקידי קצין בטיחות תק' תשל"ב-1971

585. (א) אלה תפקידי קצין בטיחות:

- (1) לפקח על כך שהנהגים המועסקים על ידי המפעל או הנוהגים ברכבו ימלאו אחר הוראות פקודת התעבורה והתקנות על פיה (להלן – דיני התעבורה);
- (2) לפקח על כך שהרכב של המפעל או המופעל על ידו יהיה בכל עת במצב תקין ושיתמלאו בו הוראות דיני התעבורה;
- (3) לפקח על הוראות כל דין הנוגע לבטיחותם של עוברי דרך ולתקינותו של רכב בתחום המפעל;
- (4) לפקח על כך שמצב בריאותם של הנהגים כאמור בפסקה (1) יהיה תואם את דרישות דיני התעבורה;
- (5) להדריך את הנהגים כאמור בפסקה (1) בעניני נהיגה, טעינה, פריקה, טיפול ברכב ודיני תעבורה;
- (6) להמליץ בפני בעל המפעל בכל הנוגע להכשרתם ולהשתלמותם של הנהגים במפעל ולהנהגת סדרי בטיחות במפעל ובכל הנוגע לבטיחותם של הנהגים ושל הרכב;
- (7) להגיש דינים וחשבונות לבעל המפעל בכל הנוגע לתפקידיו לפי תקנה זו;
- (8) לנהל כרטסת ורישומים לגבי רכב ונהגים על פי הפרטים שהורתה הרשות;

תק' (מס' 6) תשע"ט-2019

(9) בלי לגרוע מתקנה 585א, לפקח על כך שרישיון הנהיגה של הנוהג ברכב של המפעל בתוקף ומתאים לסוג הרכב שבו הוא נוהג כלהלן:

- (א) לגבי נוהג המועסק בתפקיד נהג – בכל תקופת העסקתו;
- (ב) לגבי נוהג אחר מהאמור בפרט (א) – עם קבלת הרכב לידי לראשונה;

תק' (מס' 6) תשע"ט-2019

(10) לפקח על כך שרישיון המוביל כמשמעותו בפרק השני לתקנות שירותי הובלה שניתן לגבי רכב של המפעל בתוקף;

תק' (מס' 6) תשע"ט-2019

(11) לקיים פגישות אישיות עם אדם שעיקר עיסוקו במפעל הוא נהיגה או שעיסוקו במפעל מחייב נהיגה במשך רוב שעות העבודה שלו אחת לשלושה חודשים ולתעד את תוכן בכתב;

תק' (מס' 6) תשע"ט-2019

(12) לוודא את ביצוען של הדרכות מקצועיות לפי תקנה 587ב(ח) ולהודיע על ביצוען לרשות;

תק' (מס' 6) תשע"ט-2019

(13) לפקח על כך שהרכב יתוקן רק במוסך שניתן לו רישיון לפי סעיף 127 לחוק רישוי שירותים ומקצועות בענף הרכב, התשע"ו-2016, בנוגע לפעולות המחייבות טיפול במוסך בהתאם לסעיף 128 לחוק האמור;

תק' (מס' 6) תשע"ט-2019

(14) לבצע, אחת לחודש, בדיקת תקינות המערכות שבאוטובוס, ברכב ציבורי, וברכב מסחרי החייב ברישיון מוביל, ולוודא את קיום המסמכים הנדרשים לגבי כל אחד מהם, הכול כמפורט בטופס המתאים לסוג הרכב כפי שמובא בחלק ג' בתוספת השלוש עשרה ולמלא אותו, וזאת לאחר שנערכה לרכב בדיקת תקינות על ידי קצין הבטיחות או על ידי מוסך כמפורט בפסקה (13) או על ידי מכון רישוי בהתאם לצורכי הבדיקה הנדרשת, ובתום הבדיקה יאשר בחתימתו על גבי רישיון ההפעלה או רישיון המוביל, לפי סוג הרכב, את תקינות הרכב;

תק' (מס' 6) תשע"ט-2019

(15) לבצע בדיקת תקינות מערכות לרכב אחר מזה שפורט בפסקה (14) ולוודא את קיום מסמכיו, ולמלא את הטופס המתאים לסוג הרכב כפי שמובא בחלק ג' בתוספת השלוש עשרה, וזאת בפרקי הזמן האלה:

- (א) לגבי רכב, למעט רכב השכרה ורכב החכר, אשר נמצא בחצר משרד להסעות, כהגדרתו בתקנה 579, בעל רישיון לשירות השכרת רכב – אחת לשישה חודשים;
- (ב) לגבי רכב השכרה ורכב החכר אשר נמצא בחצר משרד להסעות, כהגדרתו בתקנה 579, בעל רישיון לשירות השכרת רכב – אחת לשלוש שנים;
- (ג) על אף האמור בפסקאות משנה (א) ו-(ב), לגבי רכב שגילו מעל שלוש שנים – אחת לשלושה חודשים;

תק' (מס' 6) תשע"ט-2019

(16) לבדוק את דיסקות הטכוגרף המותקנות ברכב, לפענח ולטפל בחריגות כדי לפקח על שעות הנהיגה והמנוחה ועל מהירות הנסיעה של הנהגים במפעל, לתעד את פענוח הדיסקות וכן לתעד את הדיסקות המעידות על החריגות, ולשמור את התיעוד האמור במשרדו במשך 180 ימים לפחות;

תק' (מס' 6) תשע"ט-2019

(17) לערוך תיעוד בדבר ביצוע ההמלצות בנושאי בטיחות שמסר לבעל המפעל לפי תקנות 587 ו-587א1 ולדווח לרשות על אי-ביצוען;

תק' (מס' 6) תשע"ט-2019

(18) לערוך תחקיר פנימי במפעל בנוגע לתאונות דרכים והפקת לקחים, במקרים שבהם נגרם נזק לכלי רכב או לאדם ולבצע מעקב אחר יישומם; ואולם לא יבוצע תחקיר פנימי כאמור בנוגע לתאונה שבה נגרם נזק לאדם, אלא אם כן פנה קצין הבטיחות בכתב אל הקצין הממונה על החקירה במשטרת ישראל בבקשה לביצוע תחקיר כאמור, והקצין אישר בכתב את עריכתו; אי-מתן מענה מהקצין הממונה על החקירה בתוך 21 ימים ממועד קבלת הבקשה במשטרה, ייחשב כהסכמה מטעמו לעריכת התחקיר;

תק' (מס' 6) תשע"ט-2019

(19) להכין הוראות נוהל בטיחות פרטניות לפעילות כלי הרכב במפעל;

תק' (מס' 6) תשע"ט-2019

(20) לפעול בהתאם להנחיות הרשות והוראותיה ולמלא את תפקידו לפי כל דין;

תק' (מס' 6) תשע"ט-2019

(21) לדווח לבעל המפעל, אחת לרבעון, על ריכוז המידע הנמצא בידו לפי חלק זה לתקנות, ובכלל זה על הנהגים וכלי הרכב במפעל.

סיכום

במאמר זה השתדלתי לרכז את כל מקורות האחריות של קצין הבטיחות בתעבורה ביחס לעבירות הסחות הדעת ובנוסף להביא בפניכם את מקורות האחריות הנוספים של קציני הבטיחות.

חשוב להבהיר כי פקודות התעבורה והתקנות נכתבו לפני שנים רבות וכדי להתאים את הסעיפים והתקנות הם עוברים תיקונים לעיתים תכופות ולא בהצלחה מרובה, ויש בהם כשלים רבים בשל אופן כתיבתם וסדר כתיבתם. כך שכדי לרכז את המקורות היה צורך לעבור על התקנות וכל סעיפי הפקודה, ולא מצאתי לנכון להביא את כל מקורות האחריות אלא רק המקורות הרלוונטיים המשמעותיים לשגרת עבודתכם כקציני בטיחות בתעבורה.

ההמלצה היא שתשימו לב לעבירות אלו ולגבול האחריות שלכם כקציני בטיחות, ללא קשר לקטגוריה שאליה הן שייכות. זאת משום שאין משמעות לקטגוריה, אלא חשוב רק לזכור כי לעבירות הסחות הדעת תרומה משמעותית בהתרחשות תאונות דרכים קשות וקטלניות בארץ, ואין ספק שעבודה נכונה ומקצועית של קציני הבטיחות, בכוחה להוריד באופן משמעותי את כמות תאונות הדרכים ולהציל חיי אדם רבים.

כן, חשוב גם לזכור שעבודה נכונה ומקצועית ותיעוד הפעולות שלכם כקציני בטיחות גם תגן עליכם מפני סיבוכים מיותרים מול הרשויות כגון משרד התחבורה ומשטרת ישראל.

לייעוץ וייצוג ניתן לפנות בטלפון: 050-2266882

אין האמור לעיל מהווה ייעוץ משפטי ואינו תחליף לייעוץ משפטי פרטני.
כל הנוקט פעולה או נמנע מנקיטת פעולה לאור האמור לעיל עושה זאת
על דעת עצמו ועל אחריותו הבלעדית.

המאמר נכתב על ידי עו"ד גל מוטאי, בעל עשרים שנות ניסיון בתחום
התעבורה במשטרת ישראל (כמרצה וכשוטר), והחל משנת 2011 כסנגור
פרטי וכמרצה במכללות למקצועות תעבורה ולחברות גדולות בנושאי דיני
תעבורה ומניעת תאונות דרכים.